Gör om gör rätt – om kyrkans eviga behov av att återfinna källorna

(Föredrag av Per Åkerlund på Bjärka-Säby den 26 jan 2017 för präster och pastorer i Linköping.)

Himmelske Konung, Tröstare, Sanningens Ande,
Du som är överallt närvarande och uppfyller allt,
Det godas skattkammare och livets givare:
Kom och bo i oss,
Rena våra hjärtan från allt ont
Och fräls, du Gode, våra själar.
Genom Jesus Kristus vår Herre. Amen.

Det har aldrig existerat en entydig ordning om ledningen, kulten och läran i kyrkans historia. Det har aldrig funnits en tid av fullständig klarhet i tanke och praxis om vad som är äkta kristendom.[1] Kyrkan har i alla tider hamnat i perioder av nedgång, oenighet och kris. För att måla med bred pensel kan man säga att det mesta av kriserna handlat om (a) kampen mellan den världsliga och kyrkliga makten över kyrkan och att oenigheten sedan medeltiden till i dag (b) har handlat om förhållandet mellan förnuftet och tron och (c) tolkningen av den bibliska uppenbarelsen. Dessutom har det (d) handlat om återkommande förslappning bland kyrkoledning och prästerskap som anpassat sig efter ”denna världen” (Rom 12:2). Och som vi vet är detta högaktuellt för oss än i dag där Svenska kyrkans kyrkomöte har 187 *partipolitiskt* valda ledamöter av 249 och där biskoparna inte har rösträtt. Nu drar vi inga slutsatser av det utan bara påpekar att kampen om den världsliga eller den kyrkliga makten över kyrkan alltid har varit aktuell.[2] Och att oenigheten vad gäller tolkningen av de bibliska texterna är aktuell behöver vi inte ens exemplifiera och inte heller den mellan tron och förnuftet. När det gäller om dagens prästerskap anpassat sig efter ”denna världen” kan jag naturligtvis inte uttala mig. Vad vet fisken om det vatten han simmar i?

Det har alltid i kyrkans historia av kriser uttryckts behov av att återgå till källorna, att restaurera, att reformera. Låt oss också säga att det alltid har funnits många teologer som utan konfrontation och kris sökt förstå vad som kan kallas sann och äkta kristendom. I slutet av detta föredrag ska jag sälla mig till den skaran och föreslå en måttfull reform för vår tid.

---

[1] Lars Thunbergs *Äkta kristendom? Från fornkyrkan till vår tid*, 2007 s 16, cit av Stephen Sykes, *The Identity of Christianity.*

[2] Om de senaste hundra årens kamp om Svenska kyrkan, se prof Oloph Bexell i SPT nr 1 och 2, 2017.

Redan i Bibeln är det olika skeenden som visar på kris, oenighet och behov av reform. Ett är naturligtvis ledarskapet. Varför talar Gud bara med Mose, varför inte med oss andra (4 Mos 16:1f)? Ett annat är att själva tempelkulten återkommande förfaller och präster fuskar med kunskapen och ordningen. Den ene efter den andre av profeterna vittnar om nödvändigheten av omvändelse och reform. Ty genom att kulten förfaller kommer också folket att förvildas (Ords 29:18). Om inte Gud hålls helig i ordning och kunskap påverkar det hela folkets ordning och moral, ja, till och med själva skapelsen skadas. Låt mig läsa kärnordet från Hosea 4. Kan det också handla om oss i dag? *Hör Herrens ord, Israels folk! Herren väcker talan mot landets invånare, ty ingen trofasthet och ingen kärlek och ingen kunskap om Gud finns i landet. Förbannelser och lögner och dråp och stölder och äktenskapsbrott breder ut sig, blodsdåd följer på blodsdåd. Därför sörjer landet, alla som bor där tynar bort, också markens djur och himlens fåglar, och fiskarna i havet dör. Men ingen må anklaga, ingen må förebrå den andre, det är dig jag anklagar, präst. / . . . / Mitt folk skall förgöras för att det saknar kunskap. Du har förkastat kunskapen, därför skall jag förkasta dig som min präst.*

I evangelierna rensar Jesus templet, Matt 21:12–13: ”Det står skrivet: *Mitt hus skall kallas ett bönens hus.* Men ni gör det till ett rövarnäste.” Och han anklagar skarpt fariséerna och de skriftlärda i Matt 23. Ett annat skeende är splittringen mellan olika tolkningar av lagen. Låt oss bara ta exemplet från Jesu tid på sadduceer som står emot mot fariséer. Den starka motsättningen dem emellan räddar ju livet på Paulus (Apg 23:6f).[3] Redan i de nytestamentliga breven och än mer längre fram hos Apostoliska fäderna och de tidiga stora teologerna (t.ex. Irenaeus av Lyon och sedan Athanasios av Alexandria) möter man den komplexa oenighet som i den tidiga kyrkan får sin klimax vid de stora kyrkomötena i Nicaea, Konstantinopel och Chalcedon och då är vi framme vid år 451. Där avvisas en mängd trostolkningar som inte anses hålla sig till den apostoliska förkunnelsen och dess praxis.

[3] Apg 23:6–7, 10: ”Eftersom Paulus visste att en del av dem var saddukeer och en annan del fariséer höjde han rösten och sade till rådet: ’Mina bröder, jag är farisé och mina fäder var fariséer. Det är för hoppet om de dödas uppståndelse som jag nu har ställts inför rätta.’ När han sade så utbröt ett gräl mellan fariséerna och saddukeerna, och man delade sig i två läger. / . . . / Grälet blev så häftigt att kommendanten fruktade att de skulle slita Paulus i stycken, och han kallade ner vaktstyrkan för att rädda honom undan dem och föra honom tillbaka till fästningen.”

Men om ni tror att det fanns en kyrkans guldålder på 300–400-talet då allt var frid och fröjd att längta tillbaka till, kan ni klicka på en länk på Tidskriften Pilgrims hemsida där man kan lyssna på ett föredrag av prof Samuel Rubenson från 2012, *Kyrkan, Anden och ämbetet – ett historiskt perspektiv*.[4] Föredraget handlar om ekumenik men där får man också en bekräftelse på hur problematiskt, ja, omöjligt, det är med ett antagande om en ”ren” och äkta kyrkans tro och praxis att återvända till.

* * *

Lars Thunberg var vår lärare på ett högre seminarium om kyrkofäderna hösten 1975. Av honom fick vi lära en viktig sak om den tidiga kyrkan som påverkat mig till denna dag. Om vi bortser från de bisarra villoläror och religionsblandningar som kyrkomötena avvisade valde den tidiga kyrkans biskopar att hålla på den ”allmänna” trostolkningen. Thunberg menade att splittringen oftast kom från den lilla renläriga gruppen som inte härdade ut den större, stundom lastbara, ”folkliga” hopen. Den lilla gruppen som väljer ut en renlärig ledare är ordagrant vad ordet heretiker, villolärare betyder, att utvälja en, att stå vid en (jfr 1 Kor 1:10–13)[5]. Därför blev den tidiga kyrkans sammanfattade svar på frågan om vad som i denna mångfald av meningar är kyrkans gemensamma tro: *Det är den som över allt, alltid, av alla förkunnas* (Vincentius av Lerin d. ca 445). Detta är ju formaliserat till det vi bekänner i tredje trosartikeln i den Nicaenska trosbekännelsen[6]. Vi tror på *En, helig, allmännelig och apostolisk kyrka*. Kyrkan är *En*, Kristi kropp, Guds folk – inte flera (Ef 4:4–6)[7]. Den är *helig*, för den är utvald före skapelsen: *Liksom han före världens skapelse har utvalt oss i honom till att stå heliga och fläckfria inför sig i kärlek* (Ef 1:4). Kyrkan är *allmännelig* eller katolsk, den vänder sig till alla, den är universell, inte bara en liten renlärig grupp, och den är *apostolisk*, dess lära vilar på en förkunnelse som är obruten genom historien ner till apostlarnas.

För er som är intresserade av kyrkohistoria ur aspekten om denna (västerländska) kyrkans återkommande behov av reform finns en bok som är

[4] http://tidskriftenpilgrim.ekibs.se/inspelningar/kyrkan-anden-ambetet-2012/
[5] 1 Kor 1:11–12: ”Av Chloes folk har jag nämligen fått höra, mina bröder, att det förekommer motsättningar bland er. Vad jag menar är att ni alla säger: ’Jag hör till Paulus’, eller ’Jag hör till Apollos’, eller ’Jag hör till Kefas’, eller ’Jag hör till Kristus’.”
[6] Egentligen den Nicaeno-konstantinopolitanska trosbekännelsen.
[7] Ef 4:4–6: ”En enda kropp och en enda ande, liksom ni en gång kallades till ett och samma hopp. En är Herren, en är tron, ett är dopet, en är Gud och allas fader, han som står över allting, verkar genom allt och finns i allt.”

spännande och lättläst: *Helgon och syndare, en bok om påvarnas historia,* av Eamon Duffy. Där får man bland annat läsa om många återkommande exempel på förfall i ledning, moral och kult men mindre om förfall i läran. Vi ska återkomma till det. Hade vi haft mer tid på oss hade vi kunnat grotta ner oss i 900-talets allra värsta förfall i kurian i Rom med adelssläkter som med dödligt våld, pengar och list kämpade om påvemakten. Vi ska i stället uppmärksamma några betydelsefulla reformrörelser. Men då står vi inför ett stort dilemma: det finns så många. Låt mig berätta om några.

Ni känner alla till kommuniteten i Taizé i södra Frankrike med dess stora ungdomssamlingar och sånger. I närheten där, från ett kloster i Cluny, utgick en reformrörelse från början av 900-talet som fick betydelse i över tvåhundra år för hela den medeltida kyrkan, och dess abbotar och munkar blev inflytelserika kyrkomän. Det var en tid av stora stridigheter om makten över kyrkan och en av dem, Hildebrand, blev kallad till påve 1073 (Gregorius den VII). Under tolv år som påve vann han en maktkamp mot den världsliga makten och åstadkom en politisk kyrkorättslig reform av kyrkan som kom att få utomordentlig betydelse. Och, nu kommer det viktiga, i denna reformrörelse från klostret i Cluny ser vi ett mönster som vi snart ska uppmärksamma i de flesta exempel på reform. Det handlar om ett andligt uppvaknande hos en eller ett par personer som sedan leder till yttre reformer i kyrkan, allt från personlig fromhet, gudstjänsten, ämbeten, kyrkolagen och kyrkans ställning i samhället.

Och sannerligen har reform behövts i alla tider. I tidskriften Signum, nr 7 november 2016, kan man läsa om en kommentar till Uppenbarelseboken som Heliga Birgittas biktfar Magister Mattias skrev på fram till sin död 1350. En intressant detalj i den texten är den bild Mattias målar av sin samtids kyrkoliv. Han talar om att ”kyrkans ledning sviker sitt uppdrag genom att vara mera inriktad på makt och egendomar än på själarnas frälsning”. Och han kritiserar de då moderna teologerna för att anpassa sig efter världslig visdom.

Mattias säger: ”Knappt någon enda vill studera Skriften med sikte på själarnas frälsning, ty man ägnar sig mer åt dialektiska disputationer och filosofiska spekulationer än trons sanningar. / . . . / man bryr sig mer om begrepp än om sanningen” och att ”dialektiskt disputera teologins innehåll, så att i dag kallas den magister i teologi som inte känner den frälsande sanningen men som lärt sig tvivla på många spekulativa och fåfänga sätt.”

När vi läser detta är det som att lyssna på någon i dag. Detta kan man höra kyrkfolk och präster säga till varandra.

Nu hade vi här kunnat trötta ut oss med en lång uppräkning av namn och årtal på personer som gripits av Gud och börjat predika bot, försoning och reformering av kyrkans ledning och prästerskap. Låt oss nämna några få och börja med två betydelsefulla kvinnor. Båda är från 1300-talet. Vår egen heliga Birgitta (1303–1373) och den nästan samtida heliga Katarina av Siena (1347–1380). Den västerländska kyrkan var under denna tid i stort elände med påven landsflyktig i Avignon i Frankrike och återkommande krig mellan påvetrogna och kejsartrogna trupper i det vi i dag kallar Italien. Det var ju då uppdelat i en mängd stadsstater och påven själv hade ett stort landområde i mellersta landet som kallades Kyrkostaten. Både Birgitta och Katarina hade redan som barn fått en kallelse till en djup relation med Kristus (Kristi brud) som sedan längre fram i livet utvecklades till det vi skulle kalla en profets uppgift. Åter och åter skrev de och talade om omvändelse, försoning mellan stridande furstar och reform av prästerskapet och kyrkans ledning. Katarina av Siena lyckades få påven att komma tillbaka till Rom men strax efter så började en ny stor kris, *Den västliga schismen* 1378–1417. Om ni bara visste så eländigt det var med två påvar – som blev tre – som stred mot varandra som bland annat ledde till bristande tillsyn och moraliskt och kyrkligt förfall. Behöver vi påminnas om Ords 29:18: *Utan profeter förvildas folket*. Läget blev så desperat att man till sist på konciliet i Konstanz 1417 lyckades välja *en* ny påve. Detta ledde till att tilltron för koncilier fick ett uppsving under kommande århundraden.

Vi måste här också uppmärksamma hur kyrkans ledning bemötte personer som krävde reform, och som hamnade i konflikt med kyrkans ledning i Rom. De mest berömda reformatorerna som kom i konflikt är engelsmannen John Wycliffe (d. 1384), böhmaren Jan Hus (d. 1415), italienaren Giorlamo Savonarola (d. 1498) och vår tyske reformator Martin Luther (1483–1546).

De var olika varandra men alla fyra var lärda teologer som genom studier i Bibeln blev starkt kritiska till påvarnas och kyrkoledningens politiserade och giriga handlande och prästerskapets förvärldsligande. Alla fyra förklarades som kättare och Hus och Savonarola brändes på bål. Wycliffe, Hus och Savonarola predikade också skarpa sociala reformer som gisslade de rika och påtalade Jesus fattigdomsideal.

Av de mest berömda och betydelsefulla gestalterna som predikade bot och reform och som inte kom i konflikt med kyrkans maktapparat i Rom kan vi nämna tre: den helige Franciskus av Assisi (d. 1226), spanjorerna den helige Dominikus (d. 1221) och den helige Ignatius av Loyola (1491–1556). Den förnyelse av allt katolskt kyrkligt liv som dessa tre gestalter på olika sätt medverkade till är helt enkelt oöverblickbara.

Varför blev då den reformation vi nu firar minnet av så enormt omskakande och varför blev kyrkan splittrad? Det korta och viktigaste svaret på den frågan är att det var en sådan maktpolitisk situation i Västeuropa kring sekelskiftet 1500 och decennierna framåt att vissa furstar och kungar insåg att med den Lutherska reformationen får vi makt över kyrkan inom vårt landområde. Och med makt följer ekonomi. Vad gäller brytningen med påven och Rom angående *tro och praxis* kräver det ett annat föredrag. (Tro nu inte att jag missaktar Luther. Han var en stor teolog bland andra.)

Vilka reformrörelser har vi då haft i Sverige efter reformationen? Enkelt uttryckt består de av olika präster, predikanter, lekkvinnor och lekmän (Schartau, Sellergren[8], Laestadius, Rosenius[9], Söderlund[10], Rosendal, Giertz, Pethrus[11] och många andra) vars förkunnelse har lett till förnyelse och det vi i vår protestantiska miljö kallar ”väckelse”. Tyvärr har några väckelser inom de olika reformatoriska kyrkorna medfört än mer splittring genom att de väckta velat ha en egen församlingsgemenskap. Jag är själv ett ”barnbarn” till de olika väckelser som gick utefter norra norrlandskusten på 1800-talet och framåt och som formade Evangeliska fosterlandsstiftelsen, EFS. Detta är en stor och viktig del av Sveriges senare kyrkohistoria och inte minst måste framväxten av Pingst-rörelsen nämnas. Vilken betydelse hade det inte fått för Svenska kyrkan om väckelserörelserna stannat kvar inom kyrkan! Låt oss säga ännu en sak om dessa väckelser och det är att deras förkunnelse är tidstypisk. Det går oftast inte att ta till sig den förkunnelsen femtio eller hundra år senare. Väckelsen är alltid ny.

* * *

[8] En ny om Sellergren utkommer inom kort, Christian Braw: *Islossningen, Peter Lorenz Sellergrens teologi och själavård*.
[9] I jan 2017 utkom Eriksson & Lasrspers (red.) *Carl Olov Rosenius – teolog, författare själavårdare*.
[10] Maja Lisa Söderlund 1794–1851 nämner jag för att hon verkade i Skellefteåtrakten där jag nu bor.
[11] I höst utkommer Joel Halldorf: *Biskop Lewi Pethrus, en biografi över ett ledarskap*.

Nå, om nu också vi blir gripna av Gud och känner som ”brann det en eld”[12] inom oss, vad skulle då en reform i våra församlingar i Sverige handla om i dag? Här kommer ett förslag som är begränsat till en del av kyrkans självförståelse. Det är naturligtvis problematiskt att säga något om sin samtid. Det blir med nödvändighet ett perspektiv som kanske inte andra ser. Alltså är det här mitt försök att lämna ett förslag till reform för Svenska kyrkan i samtiden såsom jag ser den. Och som med alla reformer innehåller den i början sorg över vårt tillstånd men det slutar i glädje och frimodighet.

Den kristna församlingen har i alla tider påverkats av det samhälle och de mentala strömningar som omger den. Så vad har då skett med oss de senaste 30–40 åren? Om jag än en gång får måla med bred pensel skulle jag försiktigt hävda att vi påverkats av filosofiska idéer och ur dem utvecklade kulturella tankemönster som påverkat delar av vår mentalitet. Detta är naturligtvis komplext och har lång historia men i korthet går det ut på en idéströmning som menar att det finns inga fasta värden, ingen objektiv sanning, all text är en tolkning, att alla utsagor om verkligheten är relativa och konstruktioner. Till detta har vi de senaste tre decennierna varit med om en teknisk revolution, kort kallad it- eller dataåldern.

Utan att gräva ner oss i filosofin kan vi i stället betrakta några exempel på vad som skett. För femtio år sedan höll någon ett väl förberett föredrag och man lyssnade till det. I samtalet efteråt frågade man vidare om de saker man fått reda på. Om någon i dag får i uppdrag att noggrant studera in ett ämne och hålla ett trettio minuters föredrag kommer den första och andra och femte personen som lyssnat på föredraget att säga: ”Tack för ditt föredrag men så där tycker inte jag.” Eller: ”För mig funkar inte det du säger i ditt föredrag.” Eller: ”Jag läser in helt andra saker i de källor du använt i ditt föredrag.” Eller de kanske bemöter det positivt: ”Tack för dina ord, det kändes så bra för mig när du sa det och det.” Eller: ”Jag håller helt med vad du sa, min magkänsla säger också att det är så.” Eller: ”Utan att ha förstått så mycket av vad du sa tycker jag att det är trevligt att du kom till oss och pratade. Det är viktigt att vi har en fin dialog.”

Snart sagt alla tv- och radioprogram avslutas med: Nu kan du gå in och chatta med oss på vår hemsida. Vid stora nyhetshändelser ges den första kommentaren oftast av en person från gatan som uttrycker sin förstämning eller glädje.

[12] Jer 20:9

Vi har gått från vördnad för *kunskap* till nödvändighet att *tycka*.[13]

Vi har nu en president i världens mäktigaste nation som uttrycker sina personliga åsikter, utan att bry sig om kunskap och fakta, på ca 25–30 ord, alltså Twitter. Vår tids västerländska mentalitet har alltså påverkats av denna ursprungligen filosofiska beskrivning av verkligheten, där det inte finns fasta värden, ingen objektiv sanning, all text är en tolkning, alla utsagor om verkligheten är relativa. Och vi har påverkats fundamentalt av datateknologin.

Som jag har förstått det, efter otaliga samtal med medkristna, delar många en erfarenhet av att man i dagens svenska kyrka kan få höra otroligt spretande tolkningar av det kristna budskapet, oftast byggda på förkunnarens personliga tankar om hur det förhåller sig i samtiden med en liten anknytning till dagens text. Personliga tyckanden och tolkningar lämnar allt mindre utrymme för förmedlandet av kunskap. Det finns naturligtvis många undantag och märk väl att jag är medveten om att det här är ett perspektiv bland andra.

* * *

I den situation vi nu befinner oss vill jag ge skäl för att det finns en fast punkt att utgå ifrån och en väg att gå mot förnyelse. Det finns en källa att återvända till och ösa ur till reform och upplivande av torr mark. Detta är nödvändigt för att kyrkan är trons mor och frälsningens plats och vi älskar vår moder.

Den fasta punkt jag vill visa känner ni alla till mycket väl, det är bara så att den inte längre är en orubblig hörnsten för oss, den är ett tema som flyter omkring bland alla andra teman från Bibeln, tradition och samtid. Men om man inte uppmärksammar hörnstenarna har det man bygger en tendens att bli snett och vint och ostabilt. Därför ska jag nu i den sista delen av föredraget visa er denna fasta punkt[14] som kan bli grunden för en reform. Den låter så här och den är Bibelns första rad: *I begynnelsen skapade Gud himmel och jord.* Himlen och jorden är alltså skapade. Det är inte Gud, han står utanför skapelsen. Ingenting i skapelsen, alltså i himlen eller på jorden, inget synligt eller osynligt kan uttala sig om det som finns utanför den. Och Gud är inte skapad.

[13] Se Dick Harrison och Eric Schült i SVT, Idévärlden, den 29 jan 2017.
[14] Arkimedes (287–212 f.Kr.) berömda ord: Ge mig en fast punkt och jag skall rubba jorden.

Detta uttrycks i olika bilder och på olika sätt i Gamla testamentet. Gud verkar sannerligen i sin skapelse, i himlen och på jorden, men vi ska inte göra en föreställning om hans väsen eller en bild (2 Mos 20:3, 4)[15]. Alla våra ord och tankar finns ju inom skapelsen och Guds väsen är utanför den. Han är icke skapad. Och ändå har vi tusen beskrivningar av Guds storhet, makt och framför allt kärlek. Vi har Guds uppenbarelser i eld och töcken och oerhörda hornstötar (2 Mos 19:16–19), samtidigt en stilla vind, en närhet (1 Kung 19:12, 13). Gud är oss närmare än vårt eget hjärta och håller oss i sin hand, han känner oss fullständigt (Ps 139) men vi kan inte ha fullständig kunskap om Gud, just för att han inte är skapad.[16]

Nu vet vi alla att skapelsen har skadats på ett fundamentalt sätt och kan inte helas (Ps 102:26, 27; Upp 21:1; 2 Pet 3:13; Upp 20:11)[17]. Skapelsen, himmel och jord är fallen. I det allmänna medvetandet håller detta på att glömmas bort. Jag menar att även vi i kyrka och församling håller på att glömma bort själva den fasta grunden. Vi har föreställningar om att religion och andlighet handlar om det osynliga alltså om den himmelska delen av ”himmel och jord”. Vi talar inte längre om att himmel och jord blivit deformerade och att det vi kallar himlen[18] inte är något entydigt. Ef 6:12: *Ty det är inte mot varelser av kött och blod vi har att kämpa utan mot härskarna, mot makterna, mot herrarna över denna mörkrets värld, mot ondskans andekrafter i himlarymderna*. Allt skapat har *lagts under tomhetens välde* (Rom 8:20). Luk 4:5 återger denna händelse: *Djävulen förde honom* [*Jesus*] *högt upp och lät honom i ett ögonblick se alla riken i världen och sade till honom: ”Jag skall ge dig all denna makt och härlighet, ty den har lagts i mina händer och jag kan ge den åt vem jag vill.”*

---

[15] 2 Mos 20:3–4: ”Du skall inte ha andra gudar vid sidan av mig. Du skall inte göra dig någon bildstod eller avbild av någonting uppe i himlen eller nere på jorden eller i vattnet under jorden.”

[16] 1 Tim 6:15, 16: ”Han som är alla konungars konung och alla herrars herre, som ensam är odödlig, som bor i ett ljus som ingen kan nalkas, han som ingen människa har sett eller kan se.”

[17] Ps 102:26, 27: ”En gång lade du jordens grund, och himlen är ett verk av din hand. De skall förgås, men du består . . .”; 2 Pet 3:13: ”Men efter hans löfte väntar vi på nya himlar och en ny jord där rättfärdighet bor.” Upp 20:11: ”Och jag såg en stor vit tron och honom som sitter på den, och jorden och himlen flydde inför honom, och det fanns inte längre någon plats för dem.”; Upp 21:1: ”Och jag såg en ny himmel och en ny jord. Ty den första himlen och den första jorden var borta, och havet fanns inte mer.”

[18] ”Himlen” i bibliskt tänkande är pluralis: himlarna. Det heter ju ”Fader vår som är i himlarna, *en tois ouranois*”, hebr *Shamaijim* är också pluralis, liksom himlarymderna. Alltså en inte en plats utan en utsträckt rymd, en oändlighet, som övergår vårt förstånd, ytterst en oåtkomlighet som på eget bevåg väljer att uppenbara sig inom skapelsen. I enlighet med den judiska mystikens språk kunde S:t Paulus uppleva sig som uppryckt till en sjunde himlen och då återstod tre sfärer till, upp till den tionde. Gud bor i ett ljus dit ingen kan komma, men ljuset lyser i mörkret och mörkret har inte lyckats fånga det.

Men evangeliets makalösa budskap handlar om att Gud kommer till sin *fallna* skapelse. Han sänder sin Son som är *icke skapad*, att anta den *fallna* skapelsen och bli ett med den intill döden på korset. Jesus Kristus är sann Gud, född och icke skapad, av samma väsen som Fadern, som blir sann människa som räddar både människan och skapelsen och förbereder den för den nya himlen och den nya jorden. Vi kan också låta Johannes ord ledsaga oss: *Det sanna ljuset, som ger alla människor ljus, skulle komma in i världen. Han var i världen, och världen hade blivit till genom honom, men världen kände honom inte* (Joh 1:9,10). Det oskapade ljuset både *var i världen* och skulle *komma in i* världen. Och detta gör Gud Fadern för att han älskar världen (Joh 3:16).

I den samtida förkunnelsen som vi nyss talade om är detta något som sällan hörs. Vi får inte kunskapen om *grunden* i Guds frälsningsgärning. Dagens förkunnelse tar ofta sin utgångspunkt i vår bräcklighet och våra tillkortakommanden på arbetet och i familjen och problem i samhället och lidandet i världen. Där ska vi på något obegripligt sätt möta Guds kärlek och sedan ställa upp för våra medmänniskor. Det hela blir en helt inomvärldslig moralism centrerad kring oss själva. Kyrkan nationellt och församlingen lokalt uttalar sig i allehanda ämnen under argumentet att ”störst av allt är kärleken”. Men ser man noga efter finns ingen kontakt med *grunden.* I stället avslöjas behovet att själva framstå som moraliska föredömen, dvs. egenrättfärdighet. Allt kretsar kring oss själva.

Vi håller väl inte på att glömma att genom Jesus, sann Gud och sann människa, får vi Anden, Gud, i vårt liv och blir födda på nytt och blir delaktiga av gudomlig natur (2 Pet 1:4)? Genom Jesus blir vi fria från oss själva och vi får del av det oskapade ljuset i våra liv redan nu och här (Joh 14:23). Vi ser det inte för det är oskapat men vi vet det genom tron. *Gud blev människa för att människan skulle bli gud* – så säger Irenaeus och Athanasios, och de följande århundradenas kyrkomödrar och fäder och teologer har upprepat det. Där börjar vår befrielse och kallelse till medmänniskan och skapelsen, Joh 20:21–22: *Jesus sade till dem igen: ”Frid åt er alla. Som Fadern har sänt mig sänder jag er.” Sedan andades han på dem och sade: ”Ta emot helig ande”.*

Nu efter korset och uppståndelsen gäller något helt nytt: *Då gick Jesus fram till dem och talade till dem: ”Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden* (Matt 28:18). Och: *Den som är i Kristus är alltså en ny skapelse, det gamla är förbi,*

något nytt har kommit (2 Kor 5:17). Det är i detta perspektiv som enskilda kristnas och kyrkans uppdrag måste ses.

Så ofta hör man predikanter, även framträdande kyrkliga teologer, i vårt land tveka inför berättelserna om att Jesus gick på vattnet, att han stillade stormen, brödundret, alla helanden. Kan detta tolkas på annat sätt än att vi håller på att glömma att Jesus är född och icke skapad av samma väsen som Fadern? Jo, han ödmjukade sig till det yttersta (Fil 2:5–7)[19] men i hans sanna mänsklighet lyste kraften och ljuset igenom för han var ljus av ljus, sann Gud av sann Gud (Matt 17:1–8)[20].

* * *

Men är det sant, håller vi i kyrkan på att glömma själva hörnstenarna i vår kristna tro? Eller är vi påverkade av det som den världsberömda författarinna Marilynne Robinson sa i en intervju i Kyrkans tidning i nov 2015: *Religionen är i dag starkt förlöjligad och trivialiserad av nyateismen. Mindre och mindre förstår människor vad tro är och hur den förhåller sig till intellektet. Fram till mitten av 1900-talet stod de religiöst skolade för en stor del av tänkandet. Plötsligt är allt det bortglömt och vi förutsätts tro att det bara är idioter och veklingar som ägnar sig åt religion. Det är bisarrt och delvis en fråga om hur vi undervisar historia.*[21]

Är det detta som påverkat oss och leder oss till att framställa vår kristna tro som en trevlig värdegrund för scouter? Så här stod det i en stor annons i vår lokaltidning i början av januari 2017. Det var ju på grund av att så många utträtt ur Svenska kyrkan förra året. Texten kan läsas i många olika varianter på församlingars hemsidor med en gemensam nämnare:

Många goda skäl att vara medlem i Svenska kyrkan.
• *Kyrkans budskap* Vi är ofattbart älskade av Gud. Vi är alla värdefulla och viktiga. Tillsammans delar vi Guds gåva i glädje och ansvar.
• *Vi möts i livet* Dop, konfirmation, vigsel och begravning är viktiga högtider i livet. Kyrkans olika gudstjänster och mötesplatser ger möjlighet till livsmod,

[19] Fil 2:5–7: ”Låt det sinnelag råda hos er som också fanns hos Kristus Jesus. Han ägde Guds gestalt men vakade inte över sin jämlikhet med Gud utan avstod från allt och antog en tjänares gestalt då han blev som en av oss.”
[20] Matt 17:1–8 ”Där förvandlades han inför dem: hans ansikte lyste som solen, och hans kläder blev vita som ljuset. /. . . / Medan han ännu talade sänkte sig ett lysande moln över dem, och ur molnet kom en röst som sade: ’Detta är min älskade son, han är min utvalde. Lyssna till honom.’”
[21] Kyrkans Tidning, 26 nov 2015.

gemenskap och engagemang.
• *En öppen kyrka* Kyrkan är en rikstäckande och öppen folkkyrka med rum för alla, tvivlande, sökande och troende.
• *Vår vision i vår kommun* ”Människor möts i livet som det är, och delar evangeliet i närvaro, öppenhet och hopp, tills hela Guds skapelse är befriad.”
• *Mångåriga kulturskatter* Kyrkans kapell, bönhus och kyrkor, etc ...
• *Stor folkrörelse* Kyrkans körverksamhet, musikliv, barnarbete, etc ...
• *En kraft i samhället* Kyrkan vill vara en motkraft till allt mer av ökande prestationskrav, konsumtion och miljöförstörelse, etc ...
• *Internationellt samarbete* Kyrkan arbetar aktivt med solidaritet, etc ...
• *Hjälp i nödsituationer* När vi behöver dela livets frågor, etc ...

När man älskar sin kyrka, trons moder och frälsningens plats, kan man inte bli annat än ledsen när detta framstår som skäl för att vara medlem. Även om de som skriver så här är av god vilja frågar man ändå: Varför vittnar vi inte om hörnstenen Jesus och frälsningen? I alla olika varianter av denna text på olika församlingars hemsidor är detta den gemensamma nämnaren: inte ett ord om Jesus. Det här har skett de senaste tio åren. Vi är några kollegor som har uppmärksammat lokala blad som församlingarna ibland sänder ut till alla hushåll inför jul och påsk, sommar och hösttermin etc. De innehåller detta allmänna inställsamma nyspråk som finns i partiprogram och reklam för spa-anläggningar men sällan eller aldrig ett ord om Jesus.

Varför har vi en blygsel för den största gåva mänskligheten och skapelsen fått? Jag tänker så här: Hur kunde en fråga vid utfrågningen inför det senaste ärkebiskopsvalet vara denna: *Ger Jesus en sannare bild av Gud än Muhammed?* Vilken fråga! Ingen – muslim eller annan – har någonsin sagt att Muhammed var icke-skapad. Ingen har sagt annat än att han var en människa. Om Jesus har kyrkan i alla tider sagt att han är icke skapad, av samma väsen som Fadern. Sann Gud av sann Gud som i allt har antagit mänsklig natur. Om detta sades intet på utfrågningen. Vad som borde ha sagts är vad lärjungen Tomas sa när han stuckit fingret i hålen i Jesu händer och handen i hans sida: *Min Herre och min Gud* (Joh 20:28). Denna bekännelse är svärdet som går genom allas våra hjärtan och stötestenen som blev en hörnsten för alla människor och kommer att så vara (Luk 2:34; Rom 9:32, 33; 1 Petr 2:6)[22]. Utan den upplöses kyrkan till intet.

[22] Luk 2:34 ”Och Symeon välsignade dem och sade till hans mor Maria: ’Detta barn skall bli till fall eller upprättelse för många i Israel och till ett tecken som väcker strid – ja, också genom din egen själ skall det gå ett svärd.’” Rom 9:32 ”Därför att de inte höll sig till tron utan ville hålla sig till gärningarna. De snubblade över den

Kommer du ihåg citatet från Ef 1:4 i början av det här föredraget: *Liksom han före världens skapelse har utvalt oss i honom till att stå heliga och fläckfria inför sig i kärlek*. Vi är alltså utvalda före världens skapelse, före det att himmel och jord skapades. Det som händer när vi bekänner tron på Jesus Kristus, är att en plan går i uppfyllelse, en plan som Gud har bestämt av evighet, *Gud blev människa för att människan skulle bli gud* (Fil 3:9–11)[23].

Vi har också tidigare i det här föredraget sagt att kyrkans fundamentala lära i princip aldrig ifrågasatts sedan 450-talet – inte ens under kyrkans svagaste perioder, det vill säga kriser, strider och så vidare. Och det gör den inte heller i dag. Vi läser alla den Apostoliska och Nicenska trosbekännelsen men jag befarar vi håller på att glömma bort kunskap om vad orden betyder. Hur kan jag påstå det? Jo, för att när Svenska kyrkan framträder nationellt, regionalt eller lokalt hör jag nästan aldrig talas om *grunden*. Risken finns att profeten Hoseas ord allt mer börjar stämma på oss: *Hör Herrens ord, Sveriges folk! Herren väcker talan mot landets invånare, ty ingen trofasthet och ingen kärlek och ingen kunskap om Gud finns i landet.*

* * *

Summa: *Gör om gör rätt, Om kyrkans eviga behov av att återfinna källorna* var rubriken till detta föredrag. Jag har givit skäl för att en reform av *en* aspekt av Svenska kyrkans framträdande är nödvändig. Den reformen börjar med att vi återfinner *kunskap* om kyrkans fundamentala hörnstenar. Jag har drastiskt varnat för att vi håller på att glömma dem. Vi har då ännu inte talat om hörnstenen Anden och kyrkan eller den om Sakramenten och frälsning. Månne ligger de också bortglömda här någonstans? Med kunskap om kyrkans viktigaste ord (dogmat) menar jag naturligtvis att de måste förstås i sitt levande sammanhang i den kristna traditionen[24]. Och då är vi framme vid det underbaraste i mitt förslag till reform. Det vi behöver finns en knapptryckning bort.

---

stötesten som skriften talar om: *Se, i Sion lägger jag en sten som man snavar på, en klippa som man stöter emot. Men den som tror på den skall inte stå där med skam*." 1 Petr 2:6 "Det står ju i skriften: *Se, på Sion lägger jag en hörnsten, utvald och ärad; den som tror på den skall inte stå där med skam*."

[23] Fil 3:9–11 ". . . och att upplysa alla om planen med den hemlighet som från världens början varit dold hos Gud, som har skapat allt. Nu skulle härskarna och makterna i himlarymderna genom kyrkan få kunskap om Guds vishet i hela dess mångfald. Detta var den avsikt med världen som han förverkligade i och med Kristus Jesus, vår herre."

[24] Grundbetydelsen av ordet "tradition" är "överlämnande", jämför Tit 1:3 "den förkunnelse som har anförtrotts mig"; Jud 3 "den tro som en gång för alla har anförtrotts de heliga."

http://www.artos.se/den-kristna-kyrkans-tro erbjuder ett ”bibliotek för dig som vill fördjupa din kunskap och öka din insikt i den kristna kyrkans tro, så som den har förkunnats genom århundradena i alla kristna samfund. Här får du fri tillgång till ett stort antal artiklar skrivna av några av de främsta teologer och tänkare som har verkat under 1900-talet, alla från utanför Sverige och tillhöriga olika kyrkor. Artiklarna är utvalda av Taizébroder Johannes Sandgren och översatta från originalspråket / . . . / doc. Per Beskow har varit fackgranskare.

Med andra ord innehåller denna reform inte så litet glädje. Den tar inte kraft, den ger. Att återfinna hörnstenarna lyfter intellekt och tro i skön förening. Det är inte en väg tillbaka till en tidigare guldålder, ett slags klassisk kristendom, eller till en väckelse likt de på 1800-talet. Jag förespråkar alltså ingen ny eller gammal teologi, ingen ny pedagogik eller kommunikations-strategi, inga exklusiva whiteboards eller appar. Jag förespråkar en reform som handlar om att vi i glädje återfinner och gräver upp trons hörnstenar, spolar dem rena, mäter ut platser för dem och gräver ner dem igen. Må sedan var och en teolog, biskop, predikant, präst och församling bygga sin förkunnelse under bön om Andens ledning *på* dem.

Då behöver man inte rädas något. Här finns plats för en mångfald förkunnelse efter olika kyrklig ”smak”, från teologi för personlig bön och meditation, liturgi, ämbeten och kyrkolag till kyrkans mångfaldiga framträdande i samhället, miljön och världen. Här kan man vara generös med insikter från all slags vetenskap, andra religioner och åskådningar för man står stadigt. Ty Jesus, *Han är den osynlige Gudens avbild, den förstfödde i hela skapelsen, ty i honom skapades allt i himlen och på jorden, synligt och osynligt, troner och herravälden, härskare och makter; allt är skapat genom honom och till honom. Han finns före allting, och allting hålls samman i honom. Och han är huvudet för kroppen, för kyrkan, han som är begynnelsen, förstfödd från de döda till att överallt vara den främste, ty Gud beslöt att låta all fullhet bo i honom och att genom hans blod på korset stifta fred och försona allt med sig genom honom och till honom, allt på jorden och allt i himlen* (Kol 1:15–20).